

Nr 970

Av herr Gustafsson i Borås, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 27, med förslag till ändringar i regeringsformen, m. m.

Tidsbegränsning av anförandena i riksdagen har vid ett flertal tillfällen föreslagits i motioner och av olika utredningar. Redan år 1930 tillkallade sakkunniga framhöll i sitt betänkande SOU 1931: 26 att kammardebatterna stundom uttänjdes utöver vad som påkallades för en ingående och allsidig belysning av frågorna. Resultatet av detta påpekande blev den begränsade replikrätten som infördes 1933.

År 1964 tillkallade sakkunniga tog utförligt upp frågan om tidsbegränsning av anförandena och föreslog rätt för kammare att besluta om tidsbegränsning. Rätten för ledamot att yttra sig i alla frågor, varom stadgas i § 52 riksdagsordningen, skall orubbat kvarstå, även om inskränkningar beslutas beträffande anförandenas längd. Något hot mot minoriteterna i kammaren skulle en bestämmelse av angiven art icke utgöra, eftersom den skulle drabba alla parter lika.

I proposition nr 244 vid 1948 års riksdag biträdde föredragande departementschefen icke de sakkunnigas förslag om tidsbegränsning under hänvisning till att yttrandefriheten icke borde beskäras. Särskilda utskottet var av samma principiella uppfattning som departementschefen men kunde för sin del icke anse att de sakkunnigas förslag beträffande tidsbegränsning innebar ett rubbande av yttrandefrihetens princip. Utskottet framhöll att det fastmer är så, att ett beslut om tidsbegränsning under utdragna debatter kan medföra att fler kammarledamöter får tillfälle att yttra sig än vad nu är fallet. Riksdagen avtog särskilda utskottets förslag om tidsbegränsning av anföranden. Frågan har sedan 1959, 1960 och 1967 aktualiserats motionsvägen. Motionerna har avslagits.

I min motion till 1967 års riksdag framhölls följande:

Långa anföranden i samma fråga och med upprepande, ofta nära nog ordagrant, av samma argument och citat gör debatten föga livfull och, vad som är kanske än värre, inverkar menligt på andra frågors sakliga behandling på grund av tidsnöd. I skilda sammanhang har det påpekats att alltför långa anföranden i en viss fråga är ägnade att snedvrída riksdagsbehandlingen av kanske ännu viktigare frågor. Medan en del frågor, ingalunda alltid de betydelsefullaste, ägnas utomordentligt lång tid, leder detta ofta till att andra frågor av hög dignitet måste debatteras under kvälls- eller

nattplena eller eljest under svår tidsnöd. Detta gäller i särskild grad vid vårsessionens sista månad. För alla som i sådana sammanhang måste uppträda känns trycket från kammaren föga inspirerande. Fråga är om man inte här kan tala om en begränsning av yttrandefriheten, vida allvarligare än en rimlig begränsning av anförandenas längd.

I motionen framhölls även att en mer rättvis och skäligen fördelning av tiden för anförandena skulle skapa en viss garanti för en någorlunda likformig behandling av ärendena. Rätten att yttra sig i alla frågor, varom stadgas i riksdagsordningen, skulle fortfarande stå orubbad. Det finns ju även möjlighet att begära ordet två gånger.

I motionen gavs även en översikt över de regler som förekommer i olika länders parlament i detta avseende. Därav framgick att endast i Finlands och Sveriges folkrepresentationer förekommer ingen begränsning av anförandenas längd eller talarrätten. Tidsbegränsningar eller möjligheter till tidsbegränsning av de enskilda anförandena förekommer t ex. i Schweiz, Västtyskland, Norge och Nederländerna.

I det nu framlagda förslaget till ändringar i riksdagsordningen har vissa möjligheter till tidsbegränsningar införts genom ändringar i § 52. Där stadgas enligt förslaget: »Riksdagen må föreskriva att inskränkningar i ledamots rätt att erhålla ordet i samband med framställande av interpellationer eller besvarande av enkla frågor, så ock begränsa den tid under vilken talare må hava ordet i samband med besvarande av enkla frågor.

Genom särskilt beslut äger riksdagen även i samband med överläggningen i viss fråga på förslag av talmannen begränsa tiden för anförande i frågan. Sådant beslut fattas utan föregående överläggning.»

Det kan te sig som ett steg i rätt riktning att man nu föreslår vissa möjligheter till tidsbegränsningar. Emellertid torde det finnas avsevärda risker för att den möjlighet som här ges för riksdagen att för varje särskild fråga besluta om tidsbegränsning endast skulle komma att användas i undantagsfall då arbetssituationen ter sig särskilt pressande. Detta skulle i och för sig innebära att man åstadkom en tillfredsställande fördelning av debatttiden för varje särskild fråga. Däremot torde denna reform inte åstadkomma en rättvis fördelning av debattiden mellan de olika ärendena. Debatterna i de ärenden som behandlas mot riksdagssessionernas slut torde komma att tidsbegränsas medan de ärenden som behandlas i början av riksdagssessionerna får obegränsad debattid. Likaså kan man vänta sig att debatterna i viktiga frågor som väntas samla många debattörer blir tidsbegränsade. Detta skulle innebära att de mindre viktiga ärendena fick oproportionerligt lång debattid. Det ter sig därför mera rimligt att ge riksdagen möjlighet att fatta beslut om mer generella tidsbegränsningar av anförandena. Härigenom skulle andra möjligheter öppnas att ge viktiga frågor proportionellt större utrymme samt att fördela ärendena på ett lämpligt sätt i tiden under riksdagssessionerna.

Med anledning av vad ovan anförts hemställer jag,

att riksdagen måtte fatta beslut om sådana ändringar i riksdagsordningen som möjliggör för riksdagen att fatta beslut om generella tidsbegränsningar av anförandena i riksdagens kamrar,

att utskottet måtte få i uppdrag att utforma erforderlig författningstext.

Stockholm den 27 februari 1968

Axel Gustafsson (fp)

i Borås